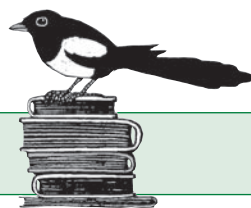
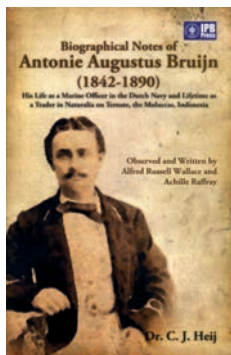

Nieuwe Uitgaven

Biographical Notes of Antonie Augustus Bruijn (1842-'90)

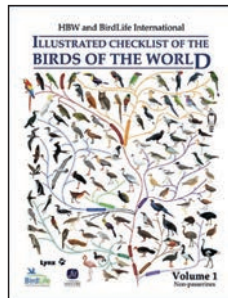
In het boek 'Biographical Notes of Antonie Augustus Bruijn (1842-'90)', door Kees Heij, wordt een poging gedaan de herinnering levend te houden aan een opvallend persoon. Bruijn nam al op jeugdige leeftijd dienst bij de Koninklijke Marine en diende er tien jaar

lang. Na zijn eervol ontslag (om gezondheids redenen) bij de marine vestigde hij zich in Ternate (Noord-Molukken), destijds één van belangrijke havensteden van Indonesië (destijds bekend als Nederlands Indië). Daar stond hij vooral bekend als handelaar in 'naturalia'. In die jaren was met name de handel in vogelveren 'big business', maar het ging ook om allerlei andere handelswaren, zoals vogels en andere diersoorten. Er werd volop gejaagd op allerlei dieren, ten behoeve van verzamelaars of voor wetenschappelijk onderzoek. Het geweer was destijds het belangrijkste uitrustingsstuk van ornithologen en natuuronderzoekers. Bij de zoektochten in de natuur werden ook verscheidene nieuwe (endemische) soorten ontdekt. Behalve het Bruijns Boskalkoen *Aepyodius bruijnii*, dat ontdekt werd op het eiland Waigeo (West-Papoea, Indonesië), werden ook de volgende vogelsoorten vernoemd naar Bruijn: de Bruijns Spechtapegaai *Micropsitta bruijnii*, de Bruijns Sikkelsnavel *Drepanornis bruijnii* en de Nieuwguinese Slijkekster *Grallina bruijnii*. Daarnaast zijn er nog enkele andere diersoorten aan Bruijn's naam verbonden. Een deel van de vogels en dieren door Bruijn geleverd kwam terecht in belangrijke musea, waaronder belangrijke collecties zoals die in Parijs, Washington en Madrid. Dat materiaal is daar mogelijk nog altijd beschikbaar voor onderzoek. Bruijn hield zich niet alleen met handel bezig, hij was ook natuuronderzoeker en etnograaf. Het boek gaat niet uitgebreid in op de zoek-

tochten naar de bijzondere soorten die door Bruijn zijn ontdekt, maar geeft wel een overzicht van het leven van Bruijn en het schetst een beeld van de tijd waarin hij leefde en van het gebied waar hij zich gevestigd had. Het was een tijd waarin natuuronderzoekers het nog doodnormaal vonden om met hulp van een geweer te verzamelen, maar het boek laat ook zien dat er ook toen al mensen waren die daartegen in verzet kwamen.

Heij, C.J. (2011): Biographical Notes of Antonie Augustus Bruijn (1842-1890). His Life as a Marine Officer in the Dutch Navy and Lifetime as a Trader in Naturalia on Ternate, the Moluccas, Indonesia. Observed and Written by Alfred Russel Wallace and Achille Raffay. In de Engelse taal. 23 x 15 cm. 148 bladzijden. Paperback. Kaarten, tekeningen en foto's in kleur. ISBN 978 979 493 294 0. IPB Press (Bogor Agricultural University), Bogor, Indonesië. Het boek is te bestellen door het sturen van een e-mail naar: c.j.heij@hetnet.nl.

Illustrated Checklist of the Birds of the World

Van september 1991 tot november 2011 verscheen de sublieme reeks 'Handbook of the Birds of the World' (HBW). Deze uitgave verscheen in zestien afzonderlijke volumineuze boekbanden, uitgegeven door de Spaanse uitgeverij Lynx. Ver-

volgens verscheen in juni 2013 ook nog een aanvullend deel, het 'Special Volume'. Het rijk geïllustreerde handboek geeft uitvoerige beschrijvingen van alle bekende vogels van de wereld. Het Special Volume bevat behalve aanvullingen op de reeks, beschrijvingen van nieuw ontdekte soorten en een algemene index.

Onder meer omdat de reeks is uitgegeven in de loop van een behoorlijk lange periode en omdat er in de loop der jaren een voortschrijdend inzicht is ontstaan op het gebied van de taxonomie, is besloten nog een aanvulling uit te brengen: de Illustrated Checklist of the Birds of the World. Deze uitgave zal verschijnen in twee delen. Deel 1 verscheen in 2014.

Het tweede deel is gepland voor 2016.

Deel 1 omvat de niet-zangvogels, van de orde Struthioniformes tot en met die van de Psittaciformes. Dat komt overeen met de inhoud van de volumes één tot en met zeven van de HBW-serie. In deze lijst is gebruikgemaakt van de nieuwste taxonomische inzichten.

Dat betekent dat de indeling en mogelijk in bepaalde gevallen ook de naamgeving kunnen afwijken van wat in de HBW is toegepast. De nieuwe checklist bestaat beslist niet alleen uit lijsten. In feite is het tevens een – sterk gecomprimeerde – heruitgave van de HBW. Ook is het boek rijk geïllustreerd. Van elke soort zijn er afbeeldingen in kleur en er zijn vernieuwde verspreidingskaartjes van elke soort. Deze zijn gebaseerd op de nieuwste inzichten.

De checklist is tot stand gekomen door een groot team van gerenommeerde specialisten, bestaande uit medewerkers van HBW en van BirdLife International.

Het is de bedoeling dat er in de toekomst nieuwe bijgewerkte versies zullen verschijnen, maar het is mij niet bekend of daar al concrete plannen voor bestaan. Omdat niet alleen de HBW, maar ook deze nieuwe checklist niet zal ontkomen aan veroudering, is er ook een online-aanvulling bij deze uitgaven: HBW Alive.

De website HBW Alive is te vinden op: <http://www.hbw.com>. Deze website biedt een uitgebreid naslagwerk en is een prima hulpmiddel voor het opzoeken van gegevens over alle vogels in de wereld. Het omvat de tekst van de zeventien delen van HBW en voorts uitgebreide beschrijvingen over taxonomie en de bescherming, status, verspreiding, broeden en trek van de soorten. Deze informatie wordt permanent bijgewerkt, zodat steeds actuele gegevens beschikbaar zijn. Daar hangt wel een prijskaartje aan. Om van alle online-informatie gebruik te kunnen maken moet een abonnement afgesloten worden. Echter, ook zonder abonnement is er al heel veel informatie op HBW Alive te vinden. De website HBW Alive is in feite een geactualiseerde versie van de HBW in boekvorm, maar kan ook gezien worden als een aanvulling van de checklist.

Na inleidende hoofdstukken met verantwoording over de totstandkoming van deze checklist en over ontwikkelingen in de taxonomie, volgen de soortbeschrijvingen van de vogels die in dit deel zijn opgenomen. Deze zijn gegroepeerd volgens de indeling in orden

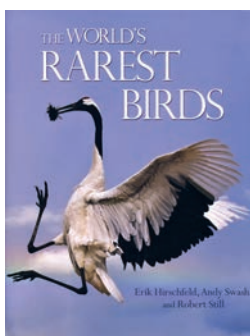
en families. Daarna zijn er twee appendices opgenomen met informatie over uitgestorven soorten. Daarna volgt appendix 3, met een reeks atlaskaarten.

RAK

Hoyo, J. del & N.J. Collar (2014): HBW and BirdLife International Illustrated Checklist of the Birds of the World. Volume 1. Non-passerines. 31,7 x 25 cm. 904 bladzijden. Gebonden. Kaarten, tekeningen, tabellen en grafieken. Foto's in kleur. ISBN: 978 84 96553 94 1. Lynx Edicions, Barcelona. Prijs: €185,00 (bij bestellen van beide delen via de website van de uitgever kan van een speciale aanbieding gebruikgemaakt worden).

The World's Rarest Birds

Er leven veel vogelsoorten in de wereld die gerekend worden tot zeldzame soorten. In 2008 verscheen het rapport Rare 'Birds 2008' met als doel jaarlijks een nieuwe uitgave te laten verschijnen om daarmee ruimer aandacht te schenken aan circa 190 ernstig bedreigde soorten. In 2009 kwam het vervolg. Om aan foto's

te komen werd een fotowedstrijd uitgeschreven. De uitgaven werden verkocht in meer dan veertig landen verspreid over de hele wereld. Omdat er inmiddels steeds meer goede fotografen actief waren en er steeds meer uitstekend fotomateriaal voorhan-

den was, werd besloten een boek te maken op groter formaat dan dat van de eerder verschenen rapporten. Dat maakte het ook mogelijk wat dieper op de beschermingsstatus van de vogels in te gaan en meer informatie te geven over de oorzaken van de achteruitgang van vogelpopulaties. In 2012 waren er al 197 soorten 'kritisch bedreigd' en 389 soorten werden geclassificeerd als 'in gevaar'. Ook waren er toen vier soorten die uitsluitend nog in gevangenschap leefden en van een zestigtal soorten is zo weinig bekend dat zij geclassificeerd werden in de categorie 'ontoereikende gegevens'.

Het boek 'The World's Rarest Birds' bevat een schat aan gegevens over zeldzame en bedreigde vogels en gaat ook in op de oorzaken, zoals de moderne landbouw, jacht, ontbossingen en ontginningen op grote schaal, geologische ontwikkelingen, verstoring door mensen, milieuvervuiling, en dergelijke. In de introductie staan enkele interessante verspreidingskaartjes van

vogelrijke plekken op aarde en de plekken waar endemische soorten te vinden zijn.

In het volgende deel worden de soorten behandeld per regio: Europa & het Midden-Oosten, Afrika & Madagaskar, Azië, Australië, de eilanden in de Grote Oceaan, het Caribisch Gebied & Noord- en Centraal Amerika, Zuid-Amerika en ten slotte de soorten waarvoor de gegevens ontoereikend zijn. Per soort is er een beknopte beschrijving en een verspreidingskaartje. Bij elke soort is ook een QR-tag afgebeeld. Elke tags bevat een link naar een pagina van de website van BirdLife International (<http://www.birdlife.org/datazone/species>). Daar kan men factsheets vinden met actuele gegevens over de beschreven soorten. Om de codes te kunnen scannen is wel een geschikte app nodig op de mobiele telefoon of tablet computer. De informatie op de website wordt jaarlijks bijgewerkt. Handig, want zo blijft de uitgave steeds actueel!

Het boek is rijkelijk voorzien van schitterende foto's van meestal ook prachtige, kleurrijke of wonderlijke uitgedoste vogels. Alleen al vanwege de foto's is het boek een feest om te zien!

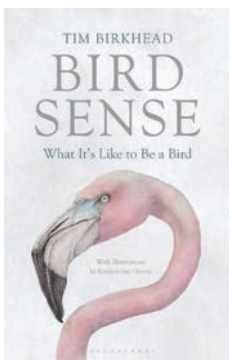
RAK

Hirshfield, E., A. Swash & R. Still (2013): The World's Rarest Birds. 22 x 28 cm. 360 bladzijden. In de Engelse taal. Gebonden. Kaarten, QR-tags en tabellen. Foto's in kleur. ISBN 978-0-691-15596-8. Princeton University Press, New Jersey. Prijs: €37,99.

Bird Sense

De zintuigen van vogels

Van oudsher zijn veel mensen geïmponeerd door vogels. De verklaring is meestal omdat vogels iets kunnen wat wij mensen niet

Tim Birkhead is hoogleraar diergedrag en wetenschapsgeschiedenis aan de Universiteit van Sheffield. Hij probeert al jarenlang te achterhalen wat er omgaat in vogels. Hoe ervaren zij prikkels uit de omgeving en hoe zijn hun ervaringen te vergelijken met die van mensen? Zulke vragen zijn niet gemakke-

lijk te beantwoorden, maar door een nieuwe manier van kijken is het wel mogelijk meer van het vogelgedrag te weten te komen en is het beter te verklaren waardoor dat gedrag ontstaat.

In het boek 'Bird Sense' legt Birkhead uit hoe de zintuigen functioneren. Vaak zijn die onvoorstelbaar veel beter ingericht dan die van mensen. De noodzaak daarvoor is in veel gevallen ook heel logisch. Je moet bijvoorbeeld wel heel scherp en gedetailleerd kunnen zien om van tientallen

meters hoogte met een enorme duikvlucht een klein visje uit het water op te kunnen duiken. Wie een Visarend ziet duiken op zijn prooi kan zich goed voorstellen dat daarvoor behalve wendbaar kunnen vliegen ook een uitstekend zicht noodzakelijk is. Soms is het echter niet altijd zo duidelijk hoe het mogelijk is dat een vogel zijn prooi zo snel en exact kan lokaliseren. Vogels zijn levende wezens met zintuigen zoals wijzelf, maar die zintuigen functioneren wel anders. Bij sommige vogels is het zicht vele malen gedetailleerder dan bij ons en bij andere is juist het gehoor enorm goed. Zo is het gehoor van Laplanduilen bijvoorbeeld zo goed ontwikkeld dat zij in staat zijn alleen al via opgevangen geluiden een muis te lokaliseren die onder een flink pak sneeuw beweegt of zich verplaatst. Zoiets is voor mensen onvoorstelbaar. Om onder die omstandigheden een prooi te grijpen die niet zichtbaar is en alleen op grond van geluiden te lokaliseren is, moet je met uiterste precisie via het gehoor afstand en richting kunnen vaststellen.

Ook de reukzin van sommige vogels is tot onvoorstelbare prestaties in staat. Er zijn bijvoorbeeld soorten die vanaf tientallen kilometers naar plaatsen kunnen vliegen waar wat te halen valt door geursporen te volgen. Er zijn vogels die daarvan ook gebruikmaken bij de navigatie op tochten van en naar vaste jaarlijkse broed- en overwinteringslocaties of van en naar de foerageergebieden. Soms ligt er tussen die foerageerplaatsen en de broedlocaties zelfs een hele zee of oceaan. Dan kunnen ze bij hun tocht over het water gebruikmaken van geursporen om de route te herkennen. Voor ons is dat onvoorstelbaar,

maar onderzoek heeft aangetoond dat er vogels zijn die dat kunnen. Voor kennis over de biologie van vogels maak ik al vele jaren gebruik van 'The Cambridge Encyclopedia of Ornithology' (1991), een uitgave waaraan destijds ook Birkhead al had bijgedragen. Dat boek is inmiddels al wat ouder en er is de afgelopen jaren veel nieuwe kennis over de biologie van vogels opgedaan, ook over het functioneren van hun zintuigen. In *Bird Sense* is over dat laatste heel veel kennis samengebracht. Birkhead is al vele jaren intensief bezig met onderzoek aan vogels en hij heeft zich sterk toegelegd op de biologische aspecten en het gedrag, maar heeft ook grote belangstelling voor de historische ontwikkelingen op die gebieden. In de loop der tijd hebben hij en zijn medewerkers en studenten heel veel kennis opgedaan. Hij is ook een rasverteller en schrijft boeiend over deze onderwerpen. *Bird Sense* heb ik dan ook in één adem met rode oren uit zitten lezen. Een schat aan actuele kennis is hier vastgelegd. Al lezende leer je niet alleen veel over onderzoeken; er worden ook veel voorbeelden uit de praktijk besproken. Dat helpt je ook het gedrag van dieren beter te begrijpen. Als je weet dat er vogels zijn waarvan de oren of ogen asymmetrisch zijn en verschillende signalen verwerken dan kan je ook hun gedrag begrijpen. Dan snap je bijvoorbeeld ook dat een Merel die steeds met één van beide ogen naar een prooi op de grond lijkt te zoeken geen zielig gehandicapt geval is maar dat deze gewoon het oog gebruikt dat op het meest laat zien. Het boek bevat ook een aantal fraaie tekeningen van Katrina van Grouw. Ik had aanvankelijk de oorspronkelijke versie van het boek gelezen maar inmiddels is er ook een uitstekend vertaalde versie in het Nederlands. Een onmisbaar boek voor wie zich er enigszins een voorstelling van wil kunnen maken hoe het is een vogel te zijn! Het is verbazingwekkend te lezen tot welke prestaties vogels in staat zijn bij het waarnemen van hun omgeving en met name natuurlijk hoe goed zij doorgaans zijn toegerust om te kunnen overleven. Toen ik eenmaal was begonnen het boek te lezen kon ik het niet meer wegleggen!

RAK

Birkhead, T. (2012): *Bird Sense – What It's Like to Be a Bird*. 21 x 14 cm. 266 bladzijden. Gebonden. Tekeningen in zwart-wit. ISBN 978 1 4088 2013 1. Bloomsbury Publishing, Londen. Prijs: £16,99.

Birkhead, T. (2013): *De zintuigen van vogels – Hoe voelt het om een vogel te zijn?* Vertaling: Pon Ruiter. 21,5 x 13,8 cm. 304 bladzijden. Paperback. Tekeningen in zwart-wit. ISBN 978 90 234 7724 2. De Bezige Bij, Amsterdam. Prijs: €19,90.

Tien miljoen vogels in tienduizend uren

Het boek 'Tien miljoen vogels in tienduizend uren – Voorjaars trek bij Breskens 1981-2013' had men eigenlijk niet willen schrijven. Dat is te lezen in de inleidende hoofdstukken van deze uitgave. De telpost is al actief vanaf het begin van de jaren tachtig van de vorige eeuw en heeft in de loop der tijd zes publicaties samengesteld over de vogeltrek van deze post.

Deze uitgave is de zevende publicatie. Telpost Breskens heeft in de loop der tijd eerst landelijk de aandacht getrokken en is later ook internationaal bekend geworden. Dat heeft een aantal oorzaken. In de eerste plaats de ligging van de post aan de kust van Zeeuws-Vlaan-

deren waar in het voorjaar grote aantallen vogels langskomen. Verder is er steeds een vaste kern van goede en gemotiveerde tellers geweest die keer op keer de moeite nam dagen en uren door te brengen op de post en systematisch vast te leggen wat zij zagen of hoorden. Nadat het zesde verslag was verschenen meende men dat die uitgave wel de allerlaatste zou zijn. De gegevens werden in het verleden altijd op papier vastgelegd en uitgewerkt maar inmiddels worden ze digitaal opgeslagen en zijn alle gegevens online beschikbaar. Zo zijn deze gegevens dus voor iedereen beschikbaar en zou een publicatie niet meer nodig zijn. Het is maar goed dat er mensen zijn geweest die daar anders over dachten en dat dit boek er toch gekomen is. Wie de inleidende hoofdstukken van het boek leest vindt daarin – tussen de regels door – het antwoord op de vraag waarom ik dit zo schrijf.

Juist dankzij de voorgaande publicaties kwam de telpost in de belangstelling van vogelaars uit andere delen van het land te staan. Aanvankelijk werd de post vooral door mensen uit Zeeuws-Vlaanderen bemand, al snel gevolgd door vogelaars 'van de overkant', mensen die de moeite namen met de veer-

boot van Vlissingen naar Breskens te varen om mee te kunnen tellen (en ongetwijfeld te genieten van het schouwspel op en rond de post). Wat later ontstond uitwisseling met tellers die ervaring hadden met trektellingen in Limburg. Daardoor leerden de mensen in Breskens ook soorten te determineren die voordien allemaal op één hoop gegooid moesten worden. Dankzij de uitwisseling van kennis met anderen kon men ook verscheidene zeldzame en schaarse soorten determineren. In de loop der tijd trok de post ook vogelaars uit andere delen van het land aan en inmiddels zijn er zelfs verscheidene ervaren tellers uit andere landen – zoals België, Frankrijk en Engeland – die met een enige regelmaat een bijdrage leveren aan het werk op de post. Als de gegevens in die jaren uitsluitend verzameld waren en gearchiveerd in kaartenbakken en zelfs als de gegevens alleen maar online beschikbaar waren gesteld als eindeloze reeksen waarnemingsgegevens, zonder bewerkingen, analyse en conclusies, dan was de telpost nooit uitgegroeid tot het fenomeen dat het nu is geworden.

Het afgelopen jaar is de post opnieuw ingericht. Dat was nodig omdat de oude locatie niet meer beschikbaar was als gevolg van herinrichting van het gebied rond de post. In het kader van kustbescherming is inmiddels het 'Plan Waterdunen' in uitvoering gekomen. Er is nu een nieuwe plek gekomen op een andere plek, maar niet ver van de oorspronkelijke plaats. In het gebied wordt een binnendijks slikken- en schorregebied aangelegd. Daarin krijgt dus ook zeewater – met een gedempt tij – toegang tot het gebied. Deze veranderingen zullen ongetwijfeld ook invloed hebben en veranderingen teweegbrengen in de vogelstand ter plaatse. Het is dus interessant om over enkele jaren te kunnen zien wat die veranderingen zijn. Er is dus juist ook de komende jaren volop werk voor de tellers op de nieuwe post.

Het boek is keurig verzorgd. Na inleidende hoofdstukken over de vogeltrek ter plaatse – die zich vooral in het voorjaar afspeelt in de periode van januari tot in juni, de herfsttrek bij Breskens is veel minder indrukwekkend dan elders – volgt een deel over de geschiedenis van het trekstelwerk op de telpost. Dan een vlot geschreven deel waarin korte portretten geschetst worden van een aantal leden van de 'harde kern' van de telgroep. Vervolgens komen de samenvattingen van de voorjaren 2006-'13 en de soortbeschrijvingen aan

bod. De soortbeschrijvingen gaan over de jaren 1981-2013, dus vanaf het begin van de periode waarin de post actief was. Ook is er een overzicht van spectaculaire gebeurtenissen: waarnemingen van bijzondere soorten en teldagen die indruk maakten. Ook bevat het boek een beknopt een overzicht met een selectie van waarnemingen in het najaar. 'Tien miljoen vogels in tienduizend uren' bevat een schat aan interessante observaties en gegevens over de vogeltrek, het is leuk om te lezen en het is een als prima naslagwerk voor wie geïnteresseerd is in vogeltrek in het algemeen en die rond Breskens in het bijzonder. De eindredactie was in handen van Peter Meininger; het boek bevat tekstbijdragen van: Sander Lilipaly, Thomas Luiten, Eric Martijn, Peter Meininger, Gerard Troost, Rinse van der Vliet en Pim Wolf. Het zal duidelijk zijn: ik hoop dat deze zeven-de publicatie van de telgroep nog lang niet de laatste is. Ook al staat tegenwoordig alles al online! Het is te hopen dat de groep nog vele jaren weer en wind blijft trotseren om ons ook in de toekomst op de hoogte te kunnen houden van het wel en wee van de vogels en de vogelaars op die soms eenzame top bij Breskens.

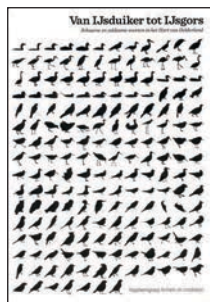
RAK

Telgroep Breskens (2014): Tien miljoen vogels in tienduizend uren – voorjaarstrek bij Breskens 1981-2013. 15,5 x 21,5 cm. 232 bladzijden. Gebonden. Met grafieken en foto's in kleur. Publicatie nummer 7. Telgroep Breskens, Vlissingen. Prijs: €14,00 (inclusief de verzendkosten), prijs voor België: €20,00 (inclusief de bestelkosten). Het boek is te bestellen door het bedrag over te maken naar bankrekening NL87 INGB 0000076442, ten name van P.L. Meininger te Vlissingen. Vermeld bij de betaling 'Breskens 2014' en daarbij ook uw naam en het verzendadres!

Van IJsdijker tot IJsgors

De Vogelwerkgroep Arnhem en omstreken heeft met zijn uitgave 'Van IJsdijker tot IJsgors' een prestatie geleverd die navolging verdiend. Het zou mooi zijn als meer vogelwerkgroepen dit voorbeeld zouden volgen. Het boek gaat over schaarse en zeldzame soorten in het Hart van Gelderland. Alle schaarse en zeldzame vogelsoorten komen in deze uitgave aan bod. Alleen al op grond van de ligging van het gebied – dat zich uitstrekt van de Veluwezoom tot voorbij de grote rivieren – is het geen wonder dat het werkgebied van de vereniging vogelrijk is. Over deze vogelrijke streek zijn al eerder uitgaven samengesteld door deze actieve vereniging.

Voor deze uitgave heeft men zich gericht op soorten die niet talrijk zijn. Daarvoor is gebruikgemaakt van het indrukwekkende waarnemingenarchief van de vereniging. Al zo'n veertig jaar zijn waarnemingen verzameld. Niet alleen van broedvogels, want de werkgroep doet ook actief mee aan (trek) tellingen. Eerst werden de meeste gegevens vastgelegd op waarnemingskaartjes die verzameld werden in kaartenbakken; tegenwoordig worden waarnemingen digitaal ingevoerd en er wordt gewerkt via Waarneming.nl. Het verzamelen van waarnemingen is interessant, maar het wordt pas echt zinvol als er ook wat met de gegevens wordt gedaan. Dat beseft men bij deze werkgroep heel goed.

Reeds in 1997 is er een publicatie gemaakt op grond van de toen beschikbare waarnemingskaartjes. Inmiddels zijn er heel veel gegevens over vogels in het gebied bij gekomen en er was alle aanleiding die informatie te analyseren en samen te vatten. Bij het verwerken

van de gegevens kreeg men ondersteuning van Sovon. Met die input is een groot team werkgroepleden aan de slag gegaan om de gegevens te bestuderen en beschrijvingen te maken. Het resultaat is beschikbaar in dit fraaie boekwerk. Na inleidende beschrijvingen over de bronnen en de methode van verwerking volgen de soortbeschrijvingen. In veel gevallen omvatten die grafiekjes met aantallen in de loop van het seizoen, verspreidingskaartjes en een toelichting. Daarna is er een hoofdstuk waarin de balans wordt opgemaakt. Daarin wordt vooral gekeken naar de veranderingen en er wordt een poging gedaan aan te geven welke veranderingen te verwachten zijn. Ook bevat het boek een aantal beschrijvingen van 'hotspots', de belangrijkste vogelrijke gebieden zoals Meinerswijk, Jezuïtenwaai en Azewijnsche Broek, namen die je niet toevallig vaak tegenkomt in waarnemingsrubrieken. De werkgroep komt lof toe voor het initiatief om zo uitgebreid en gedegen de waarnemingen samen te vatten. Dat is een enorme klus! Het boek is voorzien van veel fraaie foto's die alle in het werkgebied gemaakt zijn.

RAK

Kwant, N., R. Lensink, A. Poelmans & C. de Vaan (red.) (2013): Van IJssduiker tot IJsgors – Schaarre en zeldzame soorten in het Hart van Gelderland. 16,5 x 24,5 cm. Gebonden. 368 bladzijden. Grafieken, kaarten en foto's in kleur. ISBN: 978 90 812483 0 3. Vogelwerkgroep Arnhem en omstreken, Arnhem. Het boek kan worden besteld door overmaking van €17,50 (incl. portokosten) op rekeningnummer 3983471 ten name van Vogelwerkgroep Arnhem e.o.. Vermeld bij betaling ook uw naam en adres! Na ontvangst van de betaling wordt het boek opgestuurd.

Vogels van het winterbos

De wijze waarop een bos is ingericht en wordt beheerd is van groot belang, onder andere voor vogels. Niet alleen voor broedvogels, maar ook voor wintervogels. De leeftijd en variatie en tal van andere zaken spelen hierbij een belangrijke rol. Bomen, struiken en ondergroei zorgen voor schuilgelegenheid en voedsel. De auteurs presenteren de resultaten van wintertellingen die zijn uitgevoerd in het Edese Bos en de Noord Ginkel op de Zuidwest-Veluwe. Zij baseren die op de uitkomsten van tellingen, die zijn gekoppeld aan boskarakteristieken. Deze tellingen zijn uitgevoerd in de periode 2007-'12. Er worden 43 soorten wintervogels besproken met daarbij van twintig soorten een grafiek en trends. Ook wordt vermeld wat hen ertoe beweegt om in de winter gebruik te maken van een bos. Het voorkomen van vijftientwintig boom- en struiksoorten is vastgelegd. Tegelijkertijd wordt van voor negen boomsoorten aangetoond, dat die een positieve associatie hebben met één of meer vogelsoorten. De beseigenschappen die meespelen bij de overleving in het winterbos, worden ook beschreven. In een apart hoofdstuk is in grote lijnen de leefgemeenschap van het bos in de winterperiode geschetst. Een boeiend boek, dat niet alleen in kringen van beheerders, maar ook daarbuiten een brede verspreiding verdient.

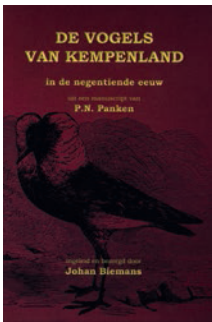
DAJ

Burgh, A. van den & P. van Geneijgen (2014): De vogels van het winterbos. 30 x 20,5 cm. Gebonden. Foto's in kleur. Tabel en grafieken. ISBN 978-90-822934-0-1. Biosphere Productions, Wageningen. Prijs: €25,90 (of €34,50 inclusief portokosten). Te bestellen door een e-mail te sturen naar: biosphere@upcmail.nl of te bellen naar: 06-51298450.

De vogels van Kempenland in de negentiende eeuw

De uitgave 'De vogels van Kempenland in de negentiende eeuw uit een manuscript van P.N. Panken' – ingeleid en bezorgd door Johan

Biemans – is een bijzonder boek omdat het is gebaseerd op een manuscript dat meer dan honderd jaar onder het stof verborgen heeft gelegen voordat het werd uitgegeven. ‘De vogels van het Kempenland’ was de titel van een handschrift dat in de nalatenschap zat van Peter Norbertus Panken (1819-1904). Panken was in de Brabantse Kempen beter bekend als ‘meester Panken’. Hij is van grote betekenis geweest en had grote verdiensten voor de geschiedenis van de Brabantse Kempen, maar hij had ook veel belangstelling voor de natuurlijke historie, inclusief de vogels. Die belangstelling betrof niet alleen de in het wild levende vogels, ook de valkerij (hij had onder andere contact met de bekende valkenier A. Mollen) en postduiven hadden zijn belangstelling.

Het manuscript omvat twee cahiers met in totaal honderdzestig bladzijden. Biemans heeft in het boek de oorspronkelijke tekst zoveel mogelijk in stand gehouden. Een boek uit die vervlogen tijd mag ook de charme van die tijd uitstralen. Besloten werd om het boek ook qua vormgeving een

uitstraling te geven die gangbaar was in die tijd. De uitgave werd wat vertraagd, omdat er gezocht moest worden naar tekeningen uit die periode die ook nog rechtenvrij waren. Deze uitgave bevat dan ook een aantal tekeningen en houtgravures afkomstig uit ‘De vogels van Nederland – Een leesboek voor de school’ van J.H. van Balen, uitgegeven te Groningen in 1842. Hoewel het dus een geheel nieuwe

uitgave is, heeft het boek de uitstraling van een facsimile uitgave.

Na een inleiding van Biemans over de totstandkoming van het boek en een beknopte toelichting op het leven van Panken, volgt de eigenlijke inhoud: de soortbeschrijvingen van de vogels in de Kempen uit die tijd. Biemans heeft aan de oorspronkelijke indeling van Panken niet willen tornen. Daardoor wijkt de volgorde af van die wij tegenwoordig gewend zijn. In het begin komen de roofvogels aan bod, dan hoenders en duiven, de raven (incl. Kraaien), de spechten (waaronder hier ook Wielewaal, Hop, IJsvogel en Pestvogel vallen), de zangvogels, de eenden, de meeuwen en ten slotte de ‘moerasvogels en steltlopers’. Soms is het niet direct duidelijk om welke soort het gaat, omdat er wel eens een verouderde naam of een volksnaam wordt gebruikt. De eerste meeuw die beschreven wordt, is bijvoorbeeld de venkraai, maar de beschrijving is zo summier dat het mij niet duidelijk is om welke meeuw (of mogelijk een stern) het hier gaat.

Het boek is uitgegeven in 2014, het jaar waarin het 110 jaar geleden was dat meester Panken overleed. De uitgave is een mooi eerbetoon aan een man die lang geleden zijn bedrage leverde aan aandacht voor de natuur en de moeite nam vast te leggen hoe de vogelwereld in zijn dagen in de Brabantse Kempen eruit zag.

RAK

Biemans, J. (2014): De vogels van Kempenland in de negentiende eeuw uit een manuscript van P.N. Panken. 21,7 x 15 cm. Gebonden. 118 bladzijden. Tekeningen in zwartwit. ISBN: 978 90 811269 3 9. Uitgegeven in eigen beheer. Prijs: €15,00 (exclusief verzendkosten). U kunt dit boek bestellen door een e-mail te sturen naar: joh.biemans@wx.nl.